

POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI

Petr GRENDEL: ZENOVÝ BUDDHISMUS

Školitel: MILAN BALABÁN, religionista ETF UK

Diplomová práce (DP) Petra Grendela (PG) ZENOVÝ BUDDHISMUS (ZB), přijatá 20.11.2006 č.j. 21/06 Trojanová, má i s literaturou 63 stran, z toho literatura s.63. Z českých autorů se PG ve své DP opírá o indologické odborníky O.Krále, Lesného, Miltnera, Navrátila a Scheuflera a řadu odborníků zahraničních píšících anglicky (Suzuki, Wong) nebo přeložených do češtiny (Mistr Huineng aj.). Některé práce poskytují přehledový pohled na celá ideová pásma (např. Diamantová sůtra, Podstata zenu aj.). PG se opírá o proslavené (obecné) religionisty (M.Eliade, I.P.Culianu), o populární křesťanské vykladače asijských náboženských systémů (H.Küng), ale i mystiků (Mistr Eckhart). Balabánovy ani Hoškovy studie PG neuvádí. Za filosofického partnera s PG vybral L.Hejdánka týkající se nepředmětnosti v myšlení. Tao, zen atd. jsou s Hejdánkem na stejné „ideační“ vlně. Veliký Hejdánek o tom asi neví, ale od PG by se to měl dovědět. Pozoruhodná idea, pozoruhodný pokus!

Zen buddhismus charakterizuje PG jako výsledek vzájemného ovlivnění mahajámy a čínského myšlení. Jde o **rozvíjení čínské religiózní zkušenosti**. Podán je přehled hlavních škol zenového buddhismu (Satori, Wuwei, Wuxin aj.) K sebepochopení zenového buddhismu přispívají i legendy: Buddha například požádal mnichy, aby vkročili bosýma nohama na půdu a pověděli mu, co cítí. Mniši popisovali půdu, šterk a byli překvapeni, když Buddha zvolal: Cože? Vy jste nepocítili svá chodidla? (35) Jakousi personální ilustrací jsou „zenoví patriarchové“ (35nn) Sengcan například ztotožňuje jsoucno a bytí (37) Každá škola přináší něco originálního. Stoupenec této školy je si vědom potenciality „být Buddhou“ (41). Praktikována je „aktivní pasivita“, zůstává pouhé sezení „bez snahy cokoli získat“ (42) Význam tzv. za-zenu: rozpomenout se na to, že zen znamená vidět realitu přímo, v její „takovosti“. Ale má se vědět, že Buddhovská přirozenost existuje jen tehdy, nebudeme-li se jí překážet. Šola Rinzai je na téma „soustředění se na koán“; po zjištění nevhodnosti otázky a nevhodné vhodnosti mistrový zůstává koán stále s člověkem, který do něho vstoupil, podnětem k prozření může být cokoli. Významná je škola Čisté země, což je nejranější sekta čínského buddhismu. Setkání s Amitábhau (japonizovaným Amida-Buddhou) je možno uchopit i symbolicky a uctívat v něm svého „vnitřního Buddhu“. V kapitole Zenový buddhismus jako mýtické vztahování se ke skutečnosti (48-51) jsou nejasnosti: Je vůbec možné mýtické vztahování se k něčemu?. Neboť mýtus zahrnuje, rámcuje, vyplňuje, obsazuje mysl, ale vztahování – to je jiná věc. Logos je tu leda pomocníkem založeným na mýtu (49). Formování náboženství je (prý) vedeno snahou o sjednocení ještě živých částí mýtu v jediný celek, ale musí tu být odděleno sakrální a profánní. Profánní je tu pak odpadkem, „vedlejším produktem mýtu“ (49). Logos sešel s vlastní cesty (vzdal-li se pomoci mýtu), poněvadž skutečnost nebylo nutno

prožívat, stačilo ji jen myslet. Ovšem mýtus nemůže reflektovat sám sebe (nepotřebuje to), kdežto Logos je schopen sebereflexe. Mýtus nemůže být odstraněn, je v našem myšlení příliš hluboko, hlouběji než nejpronikavější reflexe. Zenový buddhismus vnikl adaptací indického spekulativního myšlení v podobě mahajánového buddhismu – s čínským myšlením. Zenový buddhismus vlastně vytuneloval předchozí podoby buddhismu a tím získal odstup od mytického myšlení. Tento odstup je nutný, chceme-li dospět k ryzí nepředmětnosti, odstup, který získává filosof logoskové tradice ek-stasi. Mytické myšlení ek-stasi neumožňuje (a nepotřebuje ji umožňovat), poněvadž nemá kam vy-stoupit, na-stoupit, od-stoupit. Reflexe je možná pouze prostřednictvím řeči. Umožňuje, aby se nám člověk i mimolidské jevy vyjevovaly tak, jak jsou. Obracet se k ryzí nepředmětnosti (PG se tu opírá o dva Hejdánkovy spisy) je možné (jen) tak, že se člověk otevře „tomu dění, v němž ryzí nepředmětnost sama přichází“ – to zní skoro jako evangelium. Otázkou ovšem zůstává, zda když dva dělají totéž, dělají totéž. Zda je tedy asijské myšlení zenbuddhismu historicky a noeticky kompatibilní s moderní evropskou filosofií Hejdánkovou.

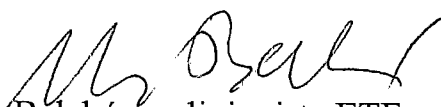
V DP PG se vyskytly gramatické chybičky (záměna měkkého „i“ s „y“ atp. Vážnějším nedostatkem je, že na s.58 jsou (v úvozovkách) citovány věty, aniž by byl pod čarou uveden jejich autor.

HODNOCENÍ

Ocenit lze, že je to práce pilná a prozrazující, že autor prostudoval pečlivě řadu spisů i jejich možných interpretací. Že seznámil zájemce přehledně se zenovým buddhismem a jeho dějinnými předpoklady. Smělé a neobvyklé je, že se odvážil konfrontovat (a tedy „srovnávat nesrovnatelné“) asijské nauky s moderní evropskou filosofií L.Hejdánka. Nedostatky vidím v užívání pojmů jako „metafyzický“, což do okruhu dálně východních náboženství nepatří. Také označení „patriarchové“ je matoucí, poněvadž se zde přebírá církevně instituční terminologie.

DP PG si zaslouhuje dost vysokého ocenění (B?)

V Praze 8.1.2007


Milan Balabán, religionista ETF